

Mijn school onder de loep

Leerlingen doen onderzoek naar veiligheid op de Sint Janschool te Amsterdam

Mijn school onder de loep

Leerlingen doen onderzoek naar veiligheid op de Sint Janschool te Amsterdam

Auteurs

Adimka Uzozie

Astrid Onderwater

Met medewerking van:

Angela Tieland

Publicatienummer 262 a

© **Stichting Alexander**

Amsterdam, december 2013

In opdracht van

Basisschool Sint Jan

Inspraak

Mag ik 's effe zeggen nou wat ik er zo van vind

En kom nou niet met van die smoesjes van je bent nog maar een kind

Je zou misschien wel kunnen leren van de dingen die ik ken

Nee je hoeft echt niet te wachten totdat ik de koning ben

En word ik dan niet koning of minister-president

Of misschien niet eens de hulpbaas van een kleine circustent

Als je dingen voor me doet of mooie dingen voor me maakt

Zou ik zelf graag willen zeggen of me dat ook lekker smaakt

Ik wil graag inspraak, ik wil graag zeggen wat ik wil

Ik wil graag inspraak, of heb je liever dat ik gil

Open allebei je oren kijk je ogen maar eens uit

En luister eerst naar mij voordat je weer eens iets besluit.

Door Ton Custers

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
1.1	Waarom dit onderzoek?	6
1.2	Veiligheid op school als centraal thema	6
1.3	Kinderen zelf onderzoek laten doen	7
1.4	Leeswijzer	7
2	Opzet van het onderzoek	8
2.1	De onderzoekers	8
2.2	Zes workshops	8
2.2.1	Workshop 1: Hoe doe je eigenlijk onderzoek?	8
2.2.2	Workshop 2: Wat wil je weten over het thema veiligheid?	9
2.2.3	Workshop 3: Hoe kom ik aan informatie?	10
2.2.4	Workshop 4: Wat hebben we gevonden?	11
2.2.5	Workshop 5: Welke tips hebben we?	12
2.2.6	Workshop 6: Evaluatie	12
2.3	De onderzoeksinstrumenten	13
3	Veiligheid in en om de school	14
3.1	Achtergrond van de geïnterviewde kinderen	14
3.2	Hoe kinderen de veiligheid in en om de school ervaren	14
4	Pesten	16
4.1	Achtergrond van kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld	16
4.1.1	Leeftijd van de kinderen	16
4.1.2	In welke groep de kinderen zitten	16
4.2	Wat kinderen vertellen over pesten	17
5	Sociale interactie	19
5.1	Achtergrond van kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld	19
5.1.1	Leeftijd van de kinderen	19
5.1.2	In welke groep de kinderen zitten	19
5.2	Wat kinderen vertellen over sociale interactie	20
5.3	Achtergrond van de leerkrachten die geïnterviewd zijn	21
5.4	Wat leerkrachten vertellen over sociale interactie	21
6	Tips om de Sint Jan nog leuker en veiliger te maken	23
6.1	Veiligheid in en om de school (en hoe je die kan verbeteren)	23
6.2	Pesten (en hoe je dat kunt aanpakken)	23
6.3	Hoe leerlingen en leerkrachten (nog beter) met elkaar omgaan	24
6.4	En verder	25
7	Nawoord	26
7.1	Kinderen blijven betrekken	26
7.1.1	Participatief jeugdonderzoek in de toekomst	26

7.1.2	Tools voor kinderteilnatie.....	27
7.1.3	Faciliteren van kinderteilnatie	28

1 Inleiding

Voor u ligt het verslag van het onderzoek dat leerlingen van basisschool de Sint Jan in Amsterdam West hebben opgezet en uitgevoerd in samenwerking met Stichting Alexander. Het onderzoek vond plaats in het schooljaar 2012-2013.

Dat kinderen heel goed in staat zijn zelf een thema bij de kop te pakken en hiernaar uitvoerig onderzoek te doen, bewijzen niet alleen de tien leerlingen die samen de onderzoeksgroep hebben gevormd, maar ook de andere - meer dan honderd - leerlingen die actief hebben deelgenomen aan het onderzoek. De school is gedurende enkele maanden omgetoverd tot een onderzoekslab waarin de kinderen alle ruimte kregen om zelf vorm en inhoud te geven aan hun ideeën en vragen rondom veiligheid op school.

1.1 Waarom dit onderzoek?

De Sint Janschool kent een lange traditie in het activeren van kinderen middels allerlei activiteiten, zoals het 'cupcakes'-project en het kunstproject 'Grote Meesters'. Participatie van leerlingen - of kinderpaticipatie - maakt onderdeel uit van de onderwijsvisie van de Sint Janschool. Deze onderwijsvisie bevat de volgende uitgangspunten:

- Je mag zijn wie je bent en worden wat je kunt
- Er wordt gewerkt aan begrip en waardering voor elkaar
- Kinderen leren een coöperatieve en onderzoekende houding aan

De Sint Janschool heeft ook initiatieven opgezet om inspraak en invloed van kinderen te vergroten, bijvoorbeeld bij het inrichten van het schoolplein en door het instellen van een kinderraad. De Sint Janschool wil de betrokkenheid van leerlingen bij de onderwijsvisie en de wijze waarop daar uitvoering aan gegeven wordt de komende jaren verder vergroten en verankeren. Eén van de doelstellingen is om kinderen zelf te betrekken bij het monitoren van deze onderwijsvisie aan de hand van indicatoren, die door kinderen zelf zijn opgesteld. Het doel van dit onderzoek is daarmee tweeledig en richt zich enerzijds op het onderzoeken van de wijze waarop kinderen de huidige onderwijsvisie ten aanzien van een specifiek onderwerp waarderen. Anderzijds heeft dit onderzoek tot doel om de methodische werkwijze die gehanteerd wordt bij het opzetten en uitvoeren van het onderzoek in de toekomst te kunnen herhalen, zodat leerlingen een structurele rol hebben in het monitoren van de onderwijsvisie.

1.2 Veiligheid op school als centraal thema

Een onderwijsvisie onderzoeken is voor kinderen een nogal abstracte opdracht: wat is een onderwijsvisie? En wat merk je daarvan in de praktijk? Om participatie, en dus ook participatief onderzoek, voor kinderen betekenisvol en succesvol te maken, is er een aantal voorwaarden dat in acht genomen moet worden, namelijk:

- Kinderen weten welk doel de activiteiten die ze ontplooiën dient
- Kinderen krijgen te horen hoe ver hun invloed en beslissingsbevoegdheid reikt en wat die van anderen is
- Er is voldoende aandacht voor het leerproces van kinderen
- Het resultaat is voor kinderen herkenbaar
- Kinderen worden geïnformeerd over de resultaten of effecten

Deze voorwaarden vragen om een nadere inkadering van de onderwijsvisie. Er is gekozen voor een thema dat hoog op de agenda van de school staat, namelijk veiligheid en de vraag in welke mate kinderen zich veilig voelen op de Sint Janschool. Begin 2013 was ook buiten de school veel aandacht voor dit onderwerp, onder andere doordat er in het nieuws een aantal schokkende verhalen verscheen over zelfdoding van kinderen vanwege pesten. Tegelijkertijd zond het Klokhuis vier uitzendingen uit over kindermishandeling, die ook binnen de Sint Janschool besproken zijn.

1.3 Kinderen zelf onderzoek laten doen

De wijze waarop dit onderzoek is opgezet en uitgevoerd in samenwerking met kinderen heet participatief jeugdonderzoek. Participatief jeugdonderzoek is een onderzoeksmethode waarbij kinderen in een onderzoekersrol samen met andere betrokkenen informatie uitwisselen, kennis verzamelen en oplossingen zoeken voor een situatie die als problematisch wordt ervaren, zodat zij een bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van deze situatie.

In participatief jeugdonderzoek kunnen kinderen hun eigen ideeën en verhalen kwijt. Kinderen zijn soms beter in staat om andere kinderen te bereiken en hen te motiveren om mee te doen aan onderzoek dan volwassenen. Bij participatief jeugdonderzoek kunnen kinderen hun eigen perspectief weergeven door zelf onderzoeks- en interviewvragen te bedenken. Daarnaast geven kinderen tegenover andere kinderen regelmatig minder snel sociaal wenselijke antwoorden. Ze voelen zich meer op hun gemak bij kinderen dan bij volwassenen, omdat ze zich in de interviewer herkennen. Kinderen oefenen zo invloed uit op de kennis die tot stand komt.

Door het doen van participatief jeugdonderzoek krijgen kinderen invloed op hun eigen leefsituatie. Binnen de Sint Janschool krijgen leerlingen de mogelijkheid om met hun eigen kennis invloed uit te oefenen op het schoolbeleid en de uitvoering daarvan. De leerlingen voelen zich gehoord en krijgen de kans om hun mening te geven.

Daarnaast leren kinderen door participatief jeugdonderzoek allerlei (nieuwe) vaardigheden aan. De kinderen leren individueel en collectief. Ze leren door het onderzoek, leren over het onderwerp, doen kennis op over hun leefomgeving, leren van de mening van anderen en leren zich te verplaatsen in anderen.

Artikel 12. De mening van het kind

Ieder kind heeft het recht zijn mening vrijelijk te uiten in aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang moet worden gehecht.

Artikel 13. Vrijheid van meningsuiting

Elk kind heeft het recht, zowel binnen als buiten de landsgrenzen, zijn mening te uiten, informatie te verkrijgen of te verschaffen en denkbeelden door te geven.

Uit: Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt uiteengezet hoe het onderzoek is opgezet, waarna een kort overzicht volgt van de respondenten. In hoofdstuk 3, 4 en 5 worden vervolgens per thema de resultaten beschreven. Dat zijn respectievelijk de fysieke veiligheid in en om school, de beleving van sociale interacties tussen leerlingen en leerkrachten, en pesten. In hoofdstuk 6 wordt een korte samenvatting gegeven van de opbrengsten van het onderzoek. Tot slot volgt een bijlage met een foto-impressie.

2 Opzet van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke wijze het onderzoek is opgezet en uitgevoerd.

2.1 De onderzoekers

In totaal hebben tien kinderen meegewerkt aan het onderzoek. Vijf van hen zaten in groep 6, de andere vijf zaten in groep 7. De kinderen zijn uitgenodigd deel te nemen aan het onderzoek.

2.2 Zes workshops

In de periode april - juni 2013 organiseerde Stichting Alexander zes workshops op de Sint Jan School, waarin de kinderen van A tot Z het onderzoek hebben opgezet en uitgevoerd.

2.2.1 Workshop 1: Hoe doe je eigenlijk onderzoek?

Tijdens de eerste workshop maken de kinderen uitgebreid kennis met elkaar en met de twee onderzoekers van Stichting Alexander. Daarna staan ze stil bij de vraag: wat is onderzoek eigenlijk? En hoe doe je dat? De kinderen noemen verschillende dingen als: iets testen of uitvinden, onderzoek doen naar de maan of Mars, dingen (tot op de bodem) uitzoeken en vragen stellen of dingen opzoeken op het internet. Maar ook: "Dat je gaat kijken naar wat er bij hoort en wat weg moet". Ook bij de vraag wie er onderzoek doen hebben de kinderen veel associaties. Zij noemen spionnen en de politie (de FBI), André Kuipers, journalisten, Naturalis en het Jeugdjournaal.

De kinderen hebben zelf ook al eens onderzoek gedaan, bijvoorbeeld met de juf over taal, over dieren in de dierentuin, voor een spreekbeurt of boekbespreking en tijdens de Gelukslessen. De jeugdonderzoekers introduceren de onderzoeksladder, die de verschillende stappen van onderzoek doen laat zien, waarna gezamenlijk wordt stilgestaan bij het onderzoeksthema: veiligheid op school. De kinderen hebben hier diverse associaties bij, maar denken vooral aan pesten en mishandeling.

Een aantal kinderen noemt de wijze waarop met pesten omgegaan wordt in de klas:

Ze pakken het niet strak aan.

Er zijn wel eens kinderen van school afgetrapt omdat ze zich niet gedroegen.

Ze merken het niet als kinderen worden gepest.

ST-politie: stop treiteren. Met kaarten in de klas, je kan een groene, gele, oranje of rode kaart krijgen. Als je veel pest, kom je op de zwarte lijst. Er is een pestpotje voor briefjes.

Juffen helpen niet bij pesten.

Kinderen durven het niet te zeggen, bang dat ze verraden worden en voor wraak.

De meester zegt dat hij niet zal zeggen wie jou pest, maar dan gaat hij wel iemand heel streng aankijken.

Pesters worden aangesproken.

Andere kinderen noemen voorbeelden van verwaarlozing of mishandeling, veelal in de thuissituatie:

Dat je niet te eten krijgt voordat je naar school gaat.

Ik word thuis als ik loop te klieren met m'n zusje wel eens heel stevig vastgepakt, dat kan wel pijn doen.

Maar als je altijd je zin krijgt, raak je verwend, dat is ook niet goed.

Eén kind noemt bij veiligheid in de school een incident van vorig jaar, waaruit bleek dat het schoolgebouw veilig is:

Zeker weten, want het brandalarm ging af toen er pepernoten gebakken werden.

Globaal gezien levert een eerste verkenning van het hoofdthema veiligheid op school de volgende subthema's op:

- Pesten op school
- Praktische veiligheid (brandalarm)
- Verwaarlozing thuis

Met de kinderen wordt tot slot besproken welke afspraken belangrijk zijn om te maken, zodat er goed samengewerkt kan worden. De kinderen komen zelf met een aantal goede voorstellen:

- Geen ruzie maken, elkaar niet uitschelden.
- Goed luisteren en anderen uit laten praten.
- Aardig tegen elkaar zijn.
- Respect hebben, elkaar niet uitlachen.
- Vinger opsteken als je iets wilt zeggen of vragen.

2.2.2

Workshop 2: Wat wil je weten over het thema veiligheid?

Na een warming-up maken de kinderen samen een mindmap op een groot blanco vel met alles wat ze relevant vinden in het kader van veiligheid op school. Alle ideeën kunnen onderverdeeld worden in drie subthema's, namelijk:

- Omgang met elkaar (leerling - leerkracht)
- Zoals gelijke behandeling van kinderen, niet schreeuwen, kinderen niet hard vastpakken, je mening kunnen geven.
- Veiligheid in en om het gebouw
- Zoals het brandalarm, EHBO, vuurwerkvoorlichting, veilige speeltoestellen.
- Pesten
- Zoals dreigbrieven, roddelen, buitensluiten, maar ook: tips wanneer je gepest wordt, hulp als er (thuis) iets is.

Na een korte pauze mogen de kinderen hun voorkeur aangeven voor het onderwerp en worden per thema onderzoeksvragen bedacht. Specifiek voor pesten benoemen de kinderen dat het belangrijk is om antwoorden te vinden op deze vragen, omdat sommige dingen nog onbekend zijn, omdat je kinderen dan beter kunt helpen; of omdat je ergens hulp kunt vinden als je gepest wordt.

In de hierna volgende tabel worden per thema de onderzoeksvragen weergegeven.

Sociale Omgang	Veiligheid in en om het gebouw	Pesten
Hoe gaan de meesters en de juffen met de kinderen om?	Hoe veilig is de school?	Wordt er gepest op de Sint Jan?
Wat doen de meesters en de juffen om het leuk te maken in de klas?	Hoe veilig is het schoolplein?	Moet het pesten stoppen?
Wie wil dat de juffen en meesters meer naar kinderen luisteren?	Vinden kinderen de speeltoestellen veilig?	Hoe weet je dat er gepest wordt?
Vinden kinderen dat er naar hen geluisterd wordt in de klas?	Vinden kinderen de gangen veilig?	Waarom worden kinderen gepest?
		Letten de juffen en meesters wel goed op als er wordt gepest?
		Wat gebeurt er nu als iemand pest?
		Wat vinden de juffen en meesters van pesten?
		Waarom pesten kinderen?
		Weten kinderen die gepest worden waarom ze gepest worden?

2.2.3

Workshop 3: Hoe kom ik aan informatie?

In deze workshop staat de afname van het onderzoek centraal. Alvorens de onderzoeksinstrumenten te kiezen, bespreken de kinderen nog enkele onderzoeksvragen die zij tijdens de vorige bijeenkomst hadden geformuleerd. Er wordt een lijn op de grond getrokken, waardoor een ja- en een nee-vak ontstaat. Als kinderen de vraag goed vinden, mogen ze in het ja-vak gaan staan. Indien ze de vraag niet goed vinden of overbodig, mogen ze in het nee-vak gaan staan. Hieronder volgt een korte weergave van de discussie naar aanleiding van de onderzoeksvragen.

Hoe gaan de meesters en de juffen met de kinderen om?

Veel kinderen vinden dit een goede vraag: het is belangrijk om te weten wanneer iets goed is.

Wat moeten meesters en juffen doen, zodat kinderen school leuk vinden?

Veel kinderen vinden dit een goede vraag, want als kinderen het leuk vinden op school dan gaan ze ook graag naar school en leren graag.

Hoe veilig is de school nu?

Sommige kinderen vinden dit geen goede vraag, omdat het wel bekend is. Andere kinderen vinden het wel een goede vraag, want misschien denkt niet iedereen over alles hetzelfde.

Wordt er gepest op de Sint Jan ?

De meeste kinderen vinden dit geen goede vraag, want het antwoord is al bekend: er wordt soms gepest op school. Sommige kinderen vinden het wel een goede vraag, omdat je het nog beter wilt weten.

Moet het pesten stoppen?

Een deel van de kinderen vindt het geen goede vraag, omdat het voor hen logisch is dat pesten moet stoppen. De andere kinderen zeggen dat het wel een goede vraag is, omdat kinderen die zelf pesten het moeten weten.

Hoe weet je dat er gepest wordt?

Een deel van de kinderen vindt het geen goede vraag, omdat pesten voor hen iets is waarvan je gewoon weet dat het gebeurt. De overige kinderen vinden het een goede vraag, omdat je het ook aan leraren kunt vragen en dat kan leerzaam zijn.

Tijdens het tweede gedeelte van de bijeenkomst spelen de onderzoekers van Stichting Alexander een aantal rollenspellen met de kinderen om te oefenen met interviewen. Door feedback te geven op het rollenspel, maken de kinderen ook meteen kennis met ethiek bij het doen van onderzoek: wat mag wel en wat mag niet? Hoe zorg je voor veiligheid en privacy van degene die je interviewt? Een voorbeeld ter illustratie:

De situatie: Een kind dat gepest wordt, wordt geïnterviewd over pesten. De interviewer houdt niet echt rekening met de gevoelens en reacties van het kind.

De kinderen reageren volop. Ze hebben van alles gezien wat anders moet:

- Eerst vragen of iemand geïnterviewd wil worden.
- Jezelf voorstellen.
- Iemand vertellen waar het interview over gaat.
- Als je ziet dat iemand verlegen is, iemand op zijn/haar gemak stellen.
- Iemand die verdrietig is een beetje troosten, lief zijn, meeleven.

Tot slot geven de kinderen aan welke voorkeur zij hebben voor de afname van vragenlijsten, het doen van een interview of het doen van een observatie. De meeste kinderen willen graag met alle drie de methoden aan de slag. Met behulp van alle input van de kinderen maken de onderzoekers van Stichting Alexander vragenlijsten en gespreksleidraden voor de verschillende thema's, en een foto-opdracht over de veiligheid in en om de school.

2.2.4 **Workshop 4: Wat hebben we gevonden?**

De kinderen hebben gedurende ruim een week interviews en observaties uitgevoerd op school en de opbrengst is geweldig! Er hebben heel veel kinderen meegedaan. De kinderen bespreken met de onderzoekers van Stichting Alexander hun onderzoekservaringen. Welke antwoorden hebben indruk op hen gemaakt? Hoe was het om interviewer te zijn? Vonden de geïnterviewde kinderen het leuk om mee te doen aan het onderzoek?

Na een korte pauze gaan de kinderen zelf aan de slag met de analyse van de gegevens. Eén groep buigt zich over de foto's die gemaakt zijn in het kader van veiligheid in en om het gebouw. Wat is er op de foto's te zien, waarom is er een foto van gemaakt?

De andere groep maakt een start met het scoren van vragenlijsten. Hoeveel jongens hebben de vragenlijst ingevuld en hoeveel meisjes? En komen sommige antwoorden op vragen over pesten vaker voor?

Tot slot bespreken de kinderen kort hun eerste bevindingen en lichten de onderzoekers van Stichting Alexander toe hoe zij de verwerking van de vragenlijsten verder zullen aanpakken.

2.2.5

Workshop 5: Welke tips hebben we?

Tijdens deze workshop delen de onderzoekers de onderzoeksresultaten met de kinderen in de vorm van een quiz. De kinderen mogen raden of de uitkomsten zoals die gepresenteerd zijn kloppen, bijvoorbeeld: er hebben geen kinderen uit groep 4 en 5 meegedaan aan het onderzoek. Hierop antwoordt één van de kinderen: 'Dat is niet waar, want ik heb zelf een aantal kinderen uit groep 5 geïnterviewd!'

Nadat de uitkomsten van het onderzoek besproken zijn, formuleren de kinderen hun tips, wensen en adviezen op een t-shirt, zodat iedereen straks kan zien hoe je de Sint Janschool nog veilig en leuker kunt maken. Een aantal voorbeelden van slogans zijn:

Doe je best, dan word je niet gepest.

Pesten is niet leuk, dan krijg je een deuk. Je hebt pas moed als je aardig doet.

Iedereen is wie die is. Doe niet anders want dan gaat het mis.

Als het brandalarm het doet, dan is het op school goed.

2.2.6

Workshop 6: Evaluatie

De workshop start met een terugblik op en evaluatie van alle workshops. Aan de hand van vragenkaartjes inventariseren de onderzoekers van Stichting Alexander hoe de kinderen hun deelname aan het onderzoeksproject hebben ervaren. Alle kinderen vonden het leuk en leerzaam om onderdeel uit te maken van het onderzoeksteam.

Soms was het wel een beetje moeilijk, maar meestal niet.

Ze zouden andere kinderen aanraden om een volgende keer mee te doen aan het onderzoeksproject, maar eigenlijk liever zelf nog een keer aan de beurt komen. De meeste kinderen willen later zelf geen onderzoeker worden, op een enkeling na. Zij zouden onderzoek willen doen naar chocolade, dieren, aliens, de aarde en muzieklessen. Als tip hebben de kinderen dat de workshops niet tegelijkertijd met andere leuke dingen gepland moeten worden (zoals naar de eindmusical kijken met je klas).

Na de evaluatie wordt nog kort stilgestaan bij de uitkomsten, met name van het onderzoek naar pesten. Hoe komt het toch dat kinderen niet willen vertellen dat ze gepest worden? De kinderen geven daarvoor de volgende verklaringen:

Kinderen vertellen het niet omdat ze bang zijn dat ze in elkaar geslagen worden door de pestkop, ze durven het niet omdat kinderen die pesten ook dreigen: 'Als je het tegen de juf zegt...!' En als je het dan toch zegt, gaat degene die pest nog meer stiekem pesten, zodat het verborgen blijft.

Pesten gebeurt nou eenmaal stiekem. Dat kinderen stiekem pesten is ook logisch.

Pesten kan ook wel eens per ongeluk gebeuren, bijvoorbeeld als iemand buiten gesloten wordt zonder dat dit echt de bedoeling is.

De juf moet met de kinderen die pesten en gepest worden, gaan praten, ook met de ouders. Maar dit kan ook als 'flauw' gezien worden, dus misschien is het beter om eerst zelf te proberen het op te lossen.

Aan het einde van deze laatste workshop maken de kinderen hun t-shirt af en krijgen ze allemaal een certificaat als bewijs van hun deelname en worden er mooie foto's gemaakt.

Na de zomervakantie volgt de presentatie van het onderzoek aan de andere kinderen van de school. De onderzoekers zijn de groepen 5, 6, 7 en 8 langsgegaan om leerlingen te informeren over de uitkomsten van het onderzoek en tips en tops te verzamelen. Van de resultaten van het onderzoek is een mooie poster gemaakt, die in elke klas en op de gangen in de school is opgehangen.

2.3 De onderzoeksinstrumenten

Op basis van de inbreng van de kinderen hebben de onderzoekers van Stichting Alexander vragenlijsten en gespreksleidraden gemaakt voor de verschillende doelgroepen en onderzoeksthema's. Bij het formuleren van de vragen is zo dicht mogelijk bij de formulering van de kinderen gebleven. Bij de vragenlijst over veiligheid in en om het gebouw hoort ook een foto-opdracht: maak een foto van een plek of situatie in of om de school die je veilig of juist onveilig vindt.

3 Veiligheid in en om de school

In dit hoofdstuk zijn de onderzoeksresultaten verwerkt met betrekking tot de ervaren veiligheid van kinderen in en om de school. Aan de kinderen is gevraagd hoe zij denken over de veiligheid in het klaslokaal, in de gangen en toiletten in het schoolgebouw, in het gymlokaal en tijdens het buitenspelen. Hiervoor is een vragenlijst gebruikt. Daarnaast mochten kinderen foto's maken van plekken en situaties in en om de school die zij als veilig of juist onveilig beoordelen.

3.1 Achtergrond van de geïnterviewde kinderen

In totaal hebben achttien kinderen een vragenlijst ingevuld, waarvan 33% jongens en 67% meisjes. In onderstaande tabellen staan de leeftijden van de kinderen weergegeven alsmede de groep waarin zij zitten.

Leeftijd	Frequentie	Percentage
5 jaar	1	5,5%
6 jaar	6	33,0%
7 jaar	1	5,5%
8 jaar	3	17,0%
9 jaar	1	5,5%
10 jaar	5	28,0%
11 jaar	1	5,5%

Groep	Frequentie	Percentage
Groep 2	5	28,0%
Groep 3B	3	17,0%
Groep 4A	1	5,5%
Groep 4B	1	5,5%
Groep 5	1	5,5%
Groep 6A	1	5,5%
Groep 6	1	5,5%
Groep 7A	4	22,0%
Groep 7	1	5,5%

3.2 Hoe kinderen de veiligheid in en om de school ervaren

De meeste kinderen vinden hun klaslokaal en de gangen in het schoolgebouw veilig. Ze geven hiervoor diverse redenen aan die te maken hebben met zowel fysieke als emotionele veiligheid.

Er is nog nooit ingebroken.

Er zijn geen gevaarlijke of puntige dingen in het lokaal.

Er komen geen rellen in de klas voor.

Ik heb een fijne vriend.

We moeten alles netjes opruimen en de kinderen luisteren goed en het brandalarm werkt goed.

De enkele kinderen die hun klaslokaal of de gang wel wat onveilig vinden, geven aan dat de deuren niet goed op slot gaan, dat het soms druk is op de gang en dat de gang glad kan zijn, of dat sommige kinderen woedeaanvallen krijgen en dan 'iemand in elkaar slaan'. Een kind noemt dat er wel eens gespeeld wordt bij de snijmachine (voor papier) en dat dit gevaarlijk is.

Ook de WC vinden kinderen veilig, omdat je er niet in kunt vallen. Wel kunnen er verbeteringen worden aangebracht.

Als er een kleuter op de wc zit kan het slot niet worden omgedraaid omdat het te hoog is.

Het licht moet beter schijnen.

Ik denk dat er camera's op de wc hangen.

De meeste kinderen vinden het gymlokaal erg veilig, omdat er toezicht is en je je niet kunt bezeeren en omdat er een nooduitgang is. Opmerkelijk is dat eenmaal wordt aangegeven dat het gymlokaal niet veilig is, omdat er geen 'kogelvrije ramen' in zitten.

De geïnterviewde kinderen zijn verdeeld over de veiligheid buiten de school. Met name het drukke verkeer wordt meermaals genoemd.

Omdat auto's rondrijden als gekken.

Ook vinden meerdere kinderen de glijbaan op het schoolplein onveilig, omdat je hier gemakkelijk vanaf kunt vallen. Ook vinden sommige kinderen het erg druk op het schoolplein, waardoor vooral kleine kinderen zich kunnen bezeeren.

Wat helpt om je veilig te voelen buiten, is als je met een vriend bent.

4 Pesten

In dit hoofdstuk zijn de onderzoeksresultaten verwerkt met betrekking tot pesten. Aan de kinderen is gevraagd of zij denken dat er gepest wordt op school, hoe je weet of er gepest wordt en waarom kinderen eigenlijk pesten of gepest worden. Ook wilden de onderzoekers graag weten of leerkrachten het door hebben als er gepest wordt en wat zij dan (het beste kunnen) doen.

De onderzoekers hebben een vragenlijst gebruikt die door de respondenten zelf is ingevuld.

4.1 Achtergrond van kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld

In totaal hebben 144 kinderen de vragenlijst ingevuld, waarvan 76 jongens en 67 meisjes. Op één vragenlijst was het geslacht niet ingevuld. In onderstaande tabellen staan de leeftijden van de kinderen weergegeven alsmede de groep waarin zij zitten.

4.1.1 Leeftijd van de kinderen

De leeftijd van de kinderen varieert van 4 tot en met 12 jaar. De gemiddelde leeftijd is ongeveer 9 jaar. De leeftijd die het meest voorkomt, is 9 jaar, gevolgd door 10 jaar. Eén kind heeft niet ingevuld hoe oud hij of zij is.

Leeftijd	Frequentie	Percentage
4 jaar	1	1%
5 jaar	1	1%
6 jaar	0	0%
7 jaar	4	3%
8 jaar	22	15%
9 jaar	52	36%
10 jaar	44	30%
11 jaar	18	12%
12 jaar	1	1%
Niet ingevuld	1	1%

4.1.2 In welke groep de kinderen zitten

Kinderen van verschillende groepen hebben de vragenlijst ingevuld. In totaal zijn de kinderen uit groep 6 het meest vertegenwoordigd met 39%, gevolgd door de kinderen uit groep 5 met 34,5%. Twee kinderen hebben niet ingevuld in welke groep zij zitten.

Groep	Frequentie	Percentage
Groep 1/2	2	1,0%
Groep 3B	3	2,0%
Groep 4B	4	3,0%
Groep 5A	20	14,0%
Groep 5B	15	10,5%
Groep 5	14	10,0%
Groep 6A	28	19,0%
Groep 6B	26	18,0%
Groep 6	3	2,0%
Groep 7A	12	8,5%
Groep 7B	11	8,0%
Groep 7	4	3,0%
Niet ingevuld	2	1,0%

4.2 Wat kinderen vertellen over pesten

De meeste kinderen denken dat er gepest wordt op de Sint Janschool, maar over hoe vaak er gepest wordt verschillen de meningen. Als er gepest wordt, gebeurt dat in de klas maar vooral buiten de klas, namelijk op het schoolplein: tijdens het buitenspelen, de overblijf of als de school uit is.

Waar weet ik niet precies, tijdens het buitenspelen.

Soms zie ik het maar ik weet niet wanneer het is en waar, het is allemaal verschillend.

De kinderen merken dat andere kinderen gepest worden doordat deze kinderen worden uitgesloten voor 'plofkip', 'dikzak' of 'varken'. Kinderen merken het ook als anderen worden buitengesloten. Ze noemen verschillende concrete signalen waaraan je kunt merken dat kinderen gepest worden.

Een kind neemt veel afstand van de andere kinderen en is vaak verdrietig of boos.

Sommige kinderen trekken heel veel de aandacht en de mindere kinderen die pesten ze.

Nou sommige kinderen staan met elkaar te smoezen en naar iemand te kijken en je ziet soms kinderen alleen en verdrietig zitten.

Je voelt het gewoon, je voelt je dan heel klein tegenover de andere kinderen en je bent dan stil.

De onderzoekers wilden graag weten waarom kinderen andere kinderen pesten. Kinderen geven hiervoor verschillende redenen aan.

- Pesters zijn jaloers.
- Pesters hebben ruzie met degene die zij pesten.
- De pesters zijn verliefd op degene die zij pesten.
- Pesters denken dat ze cool en stoer zijn.
- Pesters hebben zelf problemen.
- Pesters proberen te voorkomen dat ze worden gepest of nemen 'wraak' omdat ze zelf ook worden/zijn gepest.

Thuis gaat het bij hun niet goed en dan denken ze zich sterker voelen.

Omdat ze sommigen dingen niet kunnen bijvoorbeeld niet goed voetballen.

Omdat ze niet zoveel vrienden hebben of geen en soms omdat ze een andere geloof hebben.

Omdat ze [pesters] niet weten wat ze met gevoelens moeten doen en omdat ze het leuk vinden.

Kinderen noemen daarnaast nog een aantal andere redenen waarom kinderen gepest kunnen worden, die te maken hebben met uiterlijk, achtergrond of gedrag.

Omdat ik uit Curaçao kom en omdat ik in god geloof.

Omdat ze iets anders hebben dan de pesters en de pesters vinden dat niet mooi.

Omdat ze misschien dik of dun zijn, of lang of kort.

Omdat soms iets hebben wat een ander niet heeft, ze zijn anders.

Omdat ze het niet tegen een juf zeggen als hij/zij gepest wordt.

Ze vinden hem nep of slap.

Veel kinderen denken dat kinderen die gepest worden niet weten dat ze gepest worden, omdat dit achter hun rug om gebeurt. Alleen bij schelden en slaan is het heel duidelijk dat een kind gepest wordt.

Pesten gebeurt ook vaak stiekem, waardoor meesters en juffen het niet altijd zien.

Vaak als de juf/meester er niet is of tijdens overblijf en buitenspelen.

In de klas, als de juf niet kijkt.

De kinderen zien wel dat leerkrachten merken aan een kind of hij of zij gepest wordt: het kind is dan verdrietig of stil en krijgt dan extra aandacht. Als leerkrachten zien dat er gepest wordt, grijpen ze in en doen boos of kijken boos. Volgens de kinderen vinden leerkrachten het niet leuk als er gepest wordt. In de klas wordt ook vaak verteld dat pesten niet leuk is

Ze gaan veel over pesten praten met de hele klas en ze gaan veel met de pesters en het gepeste kind praten.

[De leerkrachten vinden het] Heel stom want dan hebben zij de verantwoordelijkheid en kunnen ze niet goed hun werk doen.

Naar en vervelend. De juf heeft het er wel eens over.

Heel erg want mensen zitten er misschien wel hun hele leven mee. Daarom is het erg.

Dat vinden de juffen en meesters niet leuk, ik zie het aan haar gezicht.

De juf gaat heel erg flippen want ze houdt daar niet van.

5 Sociale interactie

In dit hoofdstuk zijn de onderzoeksresultaten verwerkt met betrekking de wijze waarop leerkrachten met leerlingen omgaan. Dat noemen we de sociale interactie. Aan de kinderen is gevraagd of zij het gezellig vinden in de klas en of de juf of meester goed met de kinderen omgaat. Daarnaast wilden de onderzoekers weten of de regels in de klas voor iedereen hetzelfde zijn en of de leerkrachten zich ook aan de regels houden. Tot slot waren de kinderen nieuwsgierig of de leerkrachten ook luisteren naar de kinderen. De onderzoekers hebben een vragenlijst gebruikt die door de kinderen zelf is ingevuld.

Voor de leerkrachten hadden de onderzoekers ook vragen geformuleerd. Zo wilden zij graag weten of leerkrachten het gezellig vinden in de klas en denken dat kinderen graag naar school komen. Daarnaast wilden zij ook van de leerkrachten weten hoe omgegaan wordt met regels en of leerkrachten denken dat kinderen vinden dat er goed naar hen geluisterd wordt. Met de leerkrachten zijn interviews gehouden aan de hand van een vragenlijst.

5.1 Achtergrond van kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld

In totaal hebben zesentwintig kinderen de vragenlijst ingevuld, waarvan twaalf jongens en veertien meisjes. In onderstaande tabellen staan de leeftijden van de kinderen weergegeven alsmede de groep waar zij in zitten.

5.1.1 Leeftijd van de kinderen

De leeftijd van de kinderen varieert van 7 tot en met 11 jaar. De gemiddelde leeftijd is ongeveer 9 jaar. Dit is ook de leeftijd die het meest voorkomt.

Leeftijd	Frequentie	Percentage
7 jaar	5	19%
8 jaar	4	15%
9 jaar	10	39%
10 jaar	6	23%
11 jaar	1	4%

5.1.2 In welke groep de kinderen zitten

Kinderen van verschillende groepen hebben de vragenlijst ingevuld. In totaal zijn de kinderen uit groep 6 het meest vertegenwoordigd met 46%, gevolgd door de kinderen uit groep 4 met 30%.

Groep	Frequentie	Percentage
Groep 3A	1	4%
Groep 4A	4	15%
Groep 4B	4	15%
Groep 5A	1	4%
Groep 5	3	12%
Groep 6A	4	15%
Groep 6B	8	31%
Groep 7B	1	4%

5.2 Wat kinderen vertellen over sociale interactie

De meeste kinderen vinden het gezellig in de klas. Zij noemen hiervoor twee redenen: er worden leuke activiteiten ondernomen, zoals buiten spelen en spelletjes doen, en de omgang met andere kinderen is prettig. Sommige kinderen vinden dat het af en toe wel druk is in de klas of dat de juf veel moet waarschuwen. Een enkeling vertelt dat er wel eens gepest wordt in de klas.

Iedereen is vrolijk.

We hebben wel tijd over om leuke dingen te doen en een leuke klas.

Er is heel veel kabaal en je zit bijna nooit bij je vrienden in een groepje.

De meeste kinderen vinden ook dat de juf of meester goed omgaat met de kinderen, omdat ze aardig, vriendelijk en lief zijn. Ook geeft een aantal kinderen aan dat de juf of meester goed uitleg geeft of ingrijpt als er gepest wordt.

Ze geeft goeie straf en ze luistert naar de kinderen.

Ze slaat nooit.

Sommige kinderen vinden dat een enkele juf of meester streng is of snel boos.

De meester brult en is streng.

De onderzoekers waren ook nieuwsgierig naar de vraag hoe kinderen gelijkheid ervaren op school en of voor alle kinderen dezelfde regels (moeten) gelden. Uit de antwoorden van de kinderen komt naar voren dat de meeste kinderen vinden dat iedereen zich aan de regels moet houden en dat iedereen gelijk is. Enkele kinderen merken op dat sommige kinderen toch de baas willen spelen of dat de één soms iets wel mag, terwijl een ander dat niet mag. Dat laatste is soms nodig volgens de kinderen.

Sommige kinderen hebben meer hulp nodig.

Juffen en meesters houden zich zelf niet altijd aan de regels, vinden sommige kinderen. Volgens de kinderen zou een mogelijke reden hiervoor kunnen zijn dat een juf of meester zich ook niet aan de regels hoeft te houden. Andere kinderen zijn juist van mening dat de juffen en meesters zich wel aan de regels houden, omdat zij deze zelf hebben bedacht.

Ze houden zich aan de regels omdat ze anders ontslagen worden.

De meeste kinderen vinden dat leerkrachten goed naar hen luisteren en dat de juf of meester gemotiveerd is om kinderen te begrijpen en te helpen. Hoewel het wel eens gebeurt dat niet iedereen die zijn vinger opsteekt de beurt krijgt.

Ze wil de kinderen graag begrijpen.

5.3 Achtergrond van de leerkrachten die geïnterviewd zijn

In totaal hebben zeven leerkrachten de vragenlijst ingevuld, waarvan zes juffen en één meester uit verschillende groepen in de onder- en bovenbouw.

5.4 Wat leerkrachten vertellen over sociale interactie

De meeste leerkrachten vinden het gezellig in hun klas, omdat er tijd is om te praten met de kinderen en er een goede sfeer is. Sommige leerkrachten merken ook op dat de leerlingen leuk met elkaar omgaan en dat de werkjes van de kinderen die in de klas hangen het klaslokaal gezellig maken.

Omdat er tijd is voor grapjes en gesprekjes.

Ik zie als kinderen in de klas vrij mogen spelen, doen ze dat leuk met elkaar en als er klassikaal iets gebeurt, zijn dat vaak leuke gesprekjes.

Er hangen werkjes van de kinderen, het is overzichtelijk.

Alle leerkrachten denken dat de leerlingen graag naar school komen, omdat zij graag leren, het leuk vinden om samen te werken en andere kinderen te ontmoeten.

Sommige kinderen komen zelfs als ze ziek zijn.

Ik denk dat kinderen graag naar school komen omdat ik dat in de gaten houd. Ik weet het helaas niet 100% zeker

Ook de geïnterviewde leerkrachten vinden dat de regels voor alle kinderen hetzelfde zouden moeten zijn. Een paar leerkrachten geven aan dat sommige kinderen extra regels nodig hebben of dat zij rekening houden met de kinderen en daarom de regels niet voor iedereen hetzelfde zijn.

Er zijn school- en klasregels en sommige kinderen hebben een extra of andere regel nodig.

Sommige kinderen hebben behoefte aan andere regels. Maar in grote lijnen zijn de regels wel voor iedereen hetzelfde.

Leerkrachten willen graag het goede voorbeeld geven en houden zich daarom zelf ook zo veel mogelijk aan de regels.

Omdat ik zoveel mogelijk het goede voorbeeld wil geven, maar ik ben wel een juf, geen kind.

Omdat ik het goede voorbeeld wil geven, maar af en toe een grapje moet kunnen.

De leerkrachten vinden het belangrijk dat zij naar kinderen luisteren en ieder kind horen. Ook vinden zij het belangrijk dat goede ideeën van kinderen serieus genomen worden. Soms is daar niet genoeg tijd voor.

Ik doe mijn best om iedereen te horen en het kan ook een keer zo zijn dat iemand zich niet gehoord voelt.

Ik hoop het [dat kinderen het gevoel hebben dat er naar hen geluisterd wordt]. Ik doe mijn best.

Leerkrachten doen allerlei dingen om ervoor te zorgen dat kinderen het leuk vinden om naar school te gaan. Ze geven complimenten, proberen voor iedereen aandacht te hebben en zorgen voor ontspanning.

Af en toe moet er ook ontspanning zijn, veel complimenten zorgen dat er niet gepest wordt.

De lessen een beetje uitdagend maken en ze op hun gemak stellen (de kinderen) en humor gebruiken

Aardig zijn, duidelijk zijn en iedereen gelijk behandelen.

De leerkrachten weten ook heel goed wat je niet moet doen, omdat de sfeer in de klas dan slecht wordt en kinderen zich niet prettig voelen. Zij noemen bijvoorbeeld snauwen, boos worden of chagrijnig zijn. Ook wanneer er geen rust is in de klas heeft dat negatieve gevolgen voor de sfeer in de klas.

Zorgen dat er niemand weggestuurd wordt.

Niet naar de kinderen luisteren en alleen maar je eigen plannen trekken.

Kinderen voortrekken.

6 Tips om de Sint Jan nog leuker en veiliger te maken

De resultaten van dit onderzoek geven een indruk van hoe kinderen de veiligheid op school ervaren, en meer specifiek, wat hen opvalt of bezighoudt als het gaat om pesten, de omgang tussen leerkrachten en leerlingen of de veiligheid in en om de school. In dit laatste hoofdstuk wordt een korte samenvatting van de uitkomsten gegeven, alsmede een aantal tips die kinderen zelf hebben gegeven om de school nog leuker en veiliger te maken.

6.1 Veiligheid in en om de school (en hoe je die kan verbeteren)

De meeste kinderen ervaren het schoolgebouw als een veilige plek, omdat er goede alarmvoorzieningen zijn en het onderhoud in de school goed is. De kinderen noemen wel een aantal aandachtspunten. Zo zijn bijvoorbeeld de gangen soms glad en kunnen kleine kinderen niet bij de sloten van de wc-deur.

Minder veilig vinden kinderen de omgeving buiten de school. Op het schoolplein gebeuren wel eens ongelukken met de glijbaan, omdat je daar gemakkelijk vanaf kunt vallen. Ook is het soms erg druk op het schoolplein, waardoor kinderen tegen elkaar opbotsen of elkaar omver lopen en zich pijn doen.

Verskillende kinderen vinden het verkeer rondom de school gevaarlijk: automobilisten rijden hard en blokkeren de weg.

De kinderen hebben meerdere tips om de veiligheid in en om de school te vergroten:

Zorg voor een net bij de glijbaan, zodat kinderen minder makkelijk vallen.

Laat de kinderen op verschillende tijden buitenspelen, zodat het schoolplein niet te druk wordt.

Deel het schoolplein in tweeën: één gedeelte voor de kleine kinderen, en één voor de grote.

Zet een bord in de Chasséstraat om automobilisten duidelijk te maken dat ze voorzichtig moeten rijden.

Maak een zebrapad op de kruising van de Chasséstraat en de Van Kinsbergenstraat.

Hang meer camera's in de hallen.

6.2 Pesten (en hoe je dat kunt aanpakken)

De meeste kinderen denken dat er wel gepest wordt op de Sint Jan of zien dat wel eens gebeuren. Zij noemen verschillende redenen waarom kinderen anderen pesten, vaak uit jaloezie, omdat er ruzie is, of omdat pesters niet zo lekker in hun vel zitten. Pesten gebeurt vaak stiekem, achter de rug van de meester of juf om. Als leerkrachten merken dat er gepest wordt, grijpen ze zichtbaar in. In veel klassen wordt ook gepraat over pesten.

De kinderen hebben verschillende suggesties om pesten te voorkomen of aan te pakken. Veel kinderen vinden dat pesten hard aangepakt moet worden: met straf, waarschuwingen en als het nodig is zelfs een schorsing. Andere kinderen vinden dat er met de pester en degene die gepest wordt gepraat moet worden en dat de ouders betrokken moeten worden.

Je moet ze duidelijk zeggen dat ze het echt niet moeten doen en anders een kleine straf.

Er moeten een aparte meester of juf in de klas zitten voor pesten.

Dat kind dat pest uit de buurt houden van dat andere kind.

Ja, je kan het beste met diegene praten, dan vragen waarom die dat zou doen.

Beter opletten.

Dat je het eigenlijk zelf moet voelen hoe het voelt (de pester).

Als er wordt gepest ga je naar de directeur en vertelt wat er is gebeurd en dan moet de pester niet meer buiten mogen spelen.

Als de meester of juf er niets aan doet dan moet hij of zij een cursus peststraf nemen.

Je kan het niet stoppen.

De overblijffuffen moeten beter opletten dat er niet gepest wordt. Ze staan vaak met elkaar te kletsen en zien dan niet wat er gebeurt.

6.3 Hoe leerlingen en leerkrachten (nog beter) met elkaar omgaan

Zowel de kinderen als de leerkrachten die hebben deelgenomen aan het onderzoek vinden de sfeer in de klas goed en gezellig. Ze genieten allemaal van ontspannende activiteiten, goede samenwerking en af en toe een grapje maken. Kinderen vinden dat er goed naar hen geluisterd wordt en dat de regels duidelijk zijn. Heel soms ziet een juf of meester wel eens een opgestoken vinger over het hoofd of wordt het ene kind in dezelfde situatie wel gecorrigeerd en de andere niet. Juffen en meester weten dit, ze vertellen dat ze niet altijd aandacht voor iedereen kunnen hebben of dat ze niet alles kunnen zien. Ze proberen wel zo veel mogelijk het goede voorbeeld te geven aan kinderen.

Kinderen hebben een aantal tips voor activiteiten om de sfeer in de klas en op school zo goed te houden of te verbeteren.

Vrijdagmiddag spelletjesmiddag en meer spelletjes doen.

Veel samenwerken, langer naar buiten.

Verzin spelletjes die leerzaam zijn.

Ook de leerkrachten hebben een aantal tips voor andere leerkrachten om het nog leuker te maken in de klas.

Zorg dat de klas er gezellig uit ziet.

Luisteren naar de kinderen en met elkaar samenwerken.

Het belangrijkste is dat elke juf of meester van alle kinderen houdt, dan kan het niet mis gaan.

Neem goede ideeën van leerlingen serieus.

6.4 En verder...

De jonge onderzoekers hebben ook nog een aantal tips en wensen voor de school die niet direct met het onderwerp veiligheid te maken hebben, maar die zij wel heel graag willen delen. Deze suggesties zijn verzameld in de ideeënbus, tijdens de workshops en tijdens de presentatie van het onderzoek in de verschillende klassen.

Een wens die meerdere malen geuit is, is dat de kinderen graag meer 'echte' sporten willen doen, zoals voetbal, hockey of rugby. De Sint Janschool heeft in reactie hierop modules ontwikkeld, waarin kinderen kennismaken met verschillende sporten.

Ook vinden veel kinderen het heel erg jammer dat er geen muziekdocent meer is en dat de juf of meester nu zelf muziekles geeft. De onderzoekers hebben samen met Stichting Alexander een brief geschreven aan de directie van de Sint Janschool met de vraag of dit weer teruggedraaid zou kunnen worden. Daar is gelijk gehoor aan gegeven: in het nieuwe schooljaar worden weer muzieklessen aangeboden in samenwerking met muziekcentrum Aslan.

Tot slot zijn voor de kinderen die meer willen doen met drama ook contacten gelegd met externen met een toneelachtergrond.

7 Nawoord

De resultaten van dit onderzoek laten zien, dat de kinderen van de Sint Janschool goed in staat zijn hun ervaringen, observaties en mening te delen over een onderwerp als veiligheid. De enthousiaste deelname aan het onderzoek van de leerlingen en leerkrachten op school tonen vervolgens dat kinderen (en ook leerkrachten) de ruimte ervaren om hun mening te geven, naar elkaar te luisteren en samen te werken aan oplossingen en ideeën. Door vervolg te geven aan de uitkomsten – en in het bijzonder de aanbevelingen – hebben de kinderen van de Sint Janschool niet alleen inspraak, maar ook invloed. Zoals één van de kinderen het mooi verwoordde:

Gaat de school nu ook echt wat doen met de uitkomsten van dit onderzoek?

Nu het onderzoek is afgerond zijn er naast antwoorden ook weer nieuwe, gerichte vragen ontstaan, alsmede een aantal concrete acties waar de Sint Janschool samen met de leerlingen mee aan de slag gaat.

De resultaten van het onderzoek zijn besproken in de OR en MR en ook ouders zijn geïnformeerd over de uitkomsten. Met leerkrachten en de overblijfskrachten zijn gerichte gesprekken gevoerd over de bevindingen van de kinderen en de concrete tips die zij voor hen hebben.

Zo noemden zowel leerlingen als leerkrachten in het onderzoek het belang van complimenten geven. Leerkrachten werken steeds meer met Taakspel, een methode die ingezet wordt in de klas om gewenst gedrag te stimuleren. Leerkrachten geven tijdens het spelen van Taakspel complimenten en negeren ongewenst gedrag.

Ook aan de ervaringen en tips van de kinderen omtrent de overblijfskrachten is vervolg gegeven. De overblijfskrachten ontmoeten elkaar in het nieuwe schooljaar voor meerdere sessies in het kader van verdere deskundigheidsbevordering op het gebied van pedagogisch handelen.

Tot slot vormen de zogenoemde 'kindgesprekken' de basis van het contact met leerlingen. De gesprekken zijn bedoeld om kinderen de ruimte te geven zich te uiten, hun wensen of zorgen kenbaar te maken, en hen inspraak en invloed te geven zodat hun welbevinden op school zo optimaal mogelijk is. Sinds kort mogen leerlingen ook mee met hun ouders naar het tien minuten gesprek.

7.1 Kinderen blijven betrekken

De Sint Janschool is door het onderzoek en de concrete aanbeveling gesterkt in haar idee om participatie van kinderen in de komende jaren verder te verankeren, zowel door kinderen participatief onderzoek te laten doen als door ruimte te creëren voor andere activiteiten die inspraak, invloed en eigen initiatieven van leerlingen mogelijk maken. In de hierna volgende paragrafen wordt kort uiteen gezet op welke wijze vervolg gegeven kan worden aan kinderpaticipatie en de begeleiding die hierbij noodzakelijk is.

7.1.1 Participatief jeugdonderzoek in de toekomst

Het strekt tot de aanbeveling om ook in de toekomst kinderen zelf onderzoek te laten uitvoeren binnen de school. De inzichten die een dergelijk onderzoek opleveren, blijken van grote toegevoegde waarde op bestaande inzichten binnen de school. Daarnaast vonden de kinderen het erg leuk om zelf onderzoek te doen, in de rol van onderzoeker of van respondent.

De onderzoeken kunnen zich wederom richten op de ervaren veiligheid op school en eventueel gekoppeld worden aan de uitkomsten van de Veiligheidsmonitor die tweejaarlijks wordt afgenomen. Ook andere onderwerpen die binnen of buiten de school leven zouden het uitgangspunt van onderzoek kunnen vormen. Daarbij is het de uitdaging deze zo in te kaderen, dat ze voldoende concreet zijn voor kinderen om mee aan de slag te gaan.

7.1.2

Tools voor kinderpacticatie

Naast het doen van onderzoek met en door kinderen, zijn er tal van andere mogelijkheden om kinderen om feedback te vragen wat betreft het schoolbeleid en/of onderwerpen die de school en leerlingen aangaan.

Focusgroep

Zes tot acht kinderen worden uitgenodigd deel te nemen aan een groepsgesprek over een specifiek thema. Het gesprek wordt geleid door een gespreksleider die – eventueel in samenwerking met leerlingen – een gespreksleidraad heeft opgesteld. Het resultaat is diepgaande informatie en adviezen van leerlingen over relevante onderwerpen.

Verbetergroep

Wanneer er een bestaande, concrete situatie is die verbetering behoeft, kan een projectgroep worden opgesteld van 10/12 deelnemers, waarvan minimaal de helft uit leerlingen bestaat. Zij werken samen aan een oplossing of een verbetering van de situatie

Levend ganzenbord

Leerlingen uit verschillende groepen geven via spelvorm antwoord op vragen over de school of het schoolbeleid. Op deze wijze verzamelt de school feedback van kinderen over zaken die voor de school van belang zijn.

Manifestatie

Samen met leerkrachten organiseren leerlingen een manifestatie voor de school en eventuele andere betrokkenen (ouders, buurtbewoners) over een specifiek onderwerp. De manifestatie biedt de mogelijkheid om het onderwerp te introduceren en de school te presenteren, alsmede om informatie-uitwisseling en feedback van betrokkenen te verzamelen. Dat gebeurt bijvoorbeeld via kraampjes, spelletjes, een quiz, een zeepkist etc.

Uitwisseling

Een andere vorm om feedback te vragen is een uitwisseling te organiseren tussen klassen en/of scholen, waarbij leerlingen en leerkrachten van twee scholen elkaar ontmoeten en ervaringen, kennis en tips uitwisselen over een specifiek onderwerp. De inzichten die hiermee verkregen worden bieden de mogelijkheid te reflecteren op de situatie binnen de eigen school, en waar nodig verbeteringen aan te brengen.

Persbureau

Leerlingen kunnen zelf een tastbaar product maken over een bepaald onderwerp, zoals een krant of website. Hierin kunnen ze informatie voor en door leerlingen plaatsen, interviews verwerken, verhalen van leerlingen plaatsen, strips maken, leestips verzamelen etc.

Verbeterfotos

In het onderhavige onderzoek is ook gebruik gemaakt van deze methode, waarin leerlingen aan de hand van foto situaties verbeelden die verbeterd kunnen worden of juist behouden moeten blijven. Deze methode kan uitgebreid worden door collages van foto's te maken en deze te exposeren.

Audit

Tot slot zouden leerlingen zelf een audit kunnen uitvoeren binnen de school. Zij beoordelen dan aan de hand van een zelfgemaakte checklist situaties of plekken in en om de school. Hiermee wordt inzicht in de beoordelingscriteria van leerlingen verkregen en formuleren leerlingen zelf adviezen over aspecten van de school of het schoolbeleid die al dan niet aan hun criteria voldoen.

7.1.3 Faciliteren van kinderpacticipatie

Luisteren naar kinderen en hen de mogelijkheid geven om informatie te vergaren of om zelf te ontdekken wat ze willen en verwachten van school: het kan niet los worden gezien van de intentie om ook iets met de mening van leerlingen binnen de school te doen. Dat betekent dat het perspectief van kinderen leidend is waar mogelijk, terwijl de sturing van de leerkracht (volwassene) leidend wordt waar nodig.

Kenmerkend voor leerkrachten die behendig kunnen schakelen tussen leiden en geleid worden, is dat de eigen houding en motivatie de belangrijkste instrumenten zijn. Die houding bestaat uit: onderzoekend opstellen, vragen stellen, advies vragen, coachen bij het innemen van standpunten, bij het bedenken van oplossingen en bij het ondernemen van actie. De motivatie komt voort uit de intrinsieke wens om kinderen daadwerkelijk een stem te geven en hen te betrekken bij thema's in hun directe leefomgeving.

Op het eerste gezicht zijn de kenmerkende houding en vaardigheden die kinderen ondersteunen in hun participatie onderdeel van het profiel van een leerkracht. Toch is het niet ongebruikelijk dat voor kinderpacticipatie externe deskundigen worden ingeschakeld, juist om het participatieproces van en dialoog met kinderen een impuls te geven. Soms is het niet vanzelfsprekend dat de aanwezige vakdeskundigheid ook voor participatie wordt ingezet. Dan kan tijdelijk een extra (en externe) impuls nodig zijn.

Mijn school onder de loep

Leerlingen doen onderzoek naar veiligheid op de Sint Janschool te Amsterdam

In het schooljaar 2012-2013 hebben leerlingen van de Sint Janschool in Amsterdam West zelf een onderzoek opgezet naar veiligheid in en om de school.

Dat kinderen heel goed in staat zijn zelf een thema bij de kop te pakken en hiernaar uitvoerig onderzoek te doen, bewijzen niet alleen de tien leerlingen die samen de onderzoeksgroep hebben gevormd, maar ook de andere - meer dan 160! - leerlingen die actief hebben deelgenomen aan het onderzoek.

De school is gedurende enkele maanden omgetoverd tot een onderzoekslab waarin de kinderen alle ruimte kregen om zelf vorm en inhoud te geven aan hun ideeën en vragen rondom veiligheid op school.

Basisschool Sint Jan

Kortenaerstraat 30-32, 1057 JN Amsterdam

020 - 68 74 81

stjan.directie@askoscholen.nl

www.stjanschool.nl

Stichting Alexander

Herenmarkt 93 c, 1013 EC Amsterdam

020 - 626 39 29

info@st-alexander.nl

www.st-alexander.nl

Stichting Alexander

jongeren actief in
onderzoek en beleid

